

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Львівський національний університет імені Івана Франка
Факультет філософський
Кафедра теорії та історії культури

Затверджено

На засіданні кафедри теорії та історії культури
філософського факультету
Львівського національного університету
імені Івана Франка
(протокол № 1 від 31.08.2020 р.)

В.о. завідувача кафедри

Дарморіз О.В.

Силабус з навчальної дисципліни
«РЕЛІГІЯ ЯК СОЦІОКУЛЬТУРНИЙ ФЕНОМЕН»
що викладається в межах аспірантури
зі спеціальності 031 – релігієзнавство

Львів 2020 р.

СИЛАБУС КУРСУ

“Релігія як соціокультурний феномен”

2020-2021 навчальний рік

Назва курсу	“Релігія як соціокультурний феномен”
Адреса викладання курсу	м. Львів, вул. Університетська, 1
Факультет та кафедра, за якою закріплена дисципліна	Філософський факультет, кафедра теорії та історії культури
Галузь знань, шифр та назва спеціальності	Галузь знань 03 – гуманітарні науки, спеціальність 031 релігієзнавство
Викладач (-і)	Гудь Богдан Васильович, доктор історичних наук, професор кафедри міжнародних відносин і дипломатичної служби
Контактна інформація викладача (-ів)	bohdan.hud@lnu.edu.ua тел. (032)-239-42-10 (кафедра теорії та історії культури)
Консультації по курсу відбуваються	кафедра теорії та історії культури, вул. Університетська, 1, ауд. 357, кожного вівторка о 17.00
Інформація про курс	“Релігія як соціокультурний феномен” – дисципліна на вибір для аспірантів спеціальності “031 – релігієзнавство”. Загальна кількість годин курсу – 90, кількість кредитів ECTS – 3. Для вивчення дисципліни передбачено два змістових модулі. Діагностують студентів поточним (впродовж семестру) і підсумковим (іспит) контролем і оцінюють у 100 балів (за Європейською Кредитно-Трансферною Системою ECTS)

<p>Коротка анотація курсу</p>	<p>«Релігія як соціокультурний феномен» відіграє важливе значення для всебічного розвитку спеціаліста-релігієзнавця, оскільки надає можливість пов'язати теоретичний фундамент гуманітарної освіти за спеціальністю „релігієзнавство” з прикладними проблемами існування релігії в соціумі та її інтерпретації як детермінанти культурного розвитку. Дисципліна має статус вибіркового курсу в межах традиційних програм з релігієзнавства, культурологічних та соціальних дисциплін. Новизна курсу полягає у розкритті специфіки феномену релігії як соціокультурного явища, що є предметом досліджень кількох суміжних дисциплін: культурології, релігієзнавства, етнографії, когнітивних наук, антропології тощо.</p>
<p>Мета та цілі курсу</p>	<p>Мета. Осмислення феномену релігії в контексті соціального функціонування та як елементу соціокультурного простору.</p> <p>Завдання</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ознайомитись з ключовими сучасними теоретико-методологічними засадами аналізу релігійного феномену в його соціокультурному вимірі; • Виокремлювати в сфері функціональності релігії соціальний аспект; • Простежувати взаємозв'язки та взаємовпливи релігійного і культурного чинників в історичному контексті та на сучасному етапі; • Здійснювати аналіз соціокультурного впливу релігії як на колективному, так і на індивідуально-особистісному рівні
<p>Література для вивчення дисципліни</p>	<p style="text-align: center;">Рекомендована література</p> <p style="text-align: center;">Базова</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Академічне релігієзнавство: Підручник / За наук. ред. проф. А.М.Колодного. К.: Світ Знань, 2000. 862 с. 2. Бодак В.А. Релігія і культура: взаємозв'язок і взаємовплив.- Київ-Дрогобич, 2005. 3. Виговський Л.А. Функціональність релігії: природа і вияви. К.-Хмельницький, 2004. 4. Віллем Ж.-П. Європа та релігії. Ставки ХХІ-го століття. К., 2006. 5. Єленський В. Велике повернення : релігія у глобальній політиці та міжнародних відносинах кінця

XX – початку XXI століття. Львів, 2013.

6. Єленський В. Є. Релігія після комунізму. Релігійно-соціальні зміни в процесі трансформації центрально- і східноєвропейських суспільств : фокус на Україні. К. : НПУ ім. М. Драгоманова, 2002. 420 с.
7. Кислюк К.В., Кучер О.М. Релігієзнавство: Підручник. – К.: Кондор, 2004. – 396 с.
8. Релігія в сучасному світі: Матеріали до курсу релігієзнавства / За ред. Г.Зімоня; з пол. перекл. Г.Теодорович. Львів: Свічадо, 2007. – 504 с.
9. Яроцький П.Л. Сучасні релігійні процеси у світі й Україні / Релігієзнавство. Підручник. К. : Кондор, 2013 . 442 с.

Додаткова

- Актуальні проблеми державно-церковних відносин в Україні / За ред. В.Бондаренка і А.Колодного. К., 2001.
- Актуальні питання міжконфесійних взаємовідносин в Україні. К., 2005.
- Богданова О. В. Розділ 6. Чи може релігійність суспільства сприяти його демократизації? // Теорія соціальних змін: сучасні соціологічні концептуалізації. Навчальний посібник / П. В. Кутуєв, О. В. Богданова, М. І. Клименко, Т. В. Коломієць, І. В. Мацко-Демиденко, О. Л. Якубін; рекомендовано до друку Методичною радою НТУУ КПІ. К.: Видавництво НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2014. С. 116 - 134
- Богданова О. В. Можливість поєднання релігійності та демократичності суспільства: світоглядні й організаційні аспекти (на прикладі США) / Наукові записки Національного університету «Києво- Могиллянська академія». Серія: соціологічні науки. 2006. Т. 58. С. 22–27

- Державно-церковна політика в Україні як фактор формування громадянського суспільства. Матеріали конференції. За ред. А.Колодного і О.Сагана. К., 2008.
- Державно-церковні відносини в Україні: регіональні аспекти. Наук. збірник. За ред. А.Колодного та В. Олуйка. Хмельницький, 2003.
- Екуменізм і проблеми міжконфесійних відносин в Україні. Наук. збірник. За ред. А.Колодного, П.Яроцького і О.Сагана. К., 2001.
- Ісламські процеси у світі та в Україні : реалії і прогнози. Колективна монографія / А. Арістова, С. Здіорук, М. Бутиріна [та ін.]. К. : УАР, 2011. 201 с.
- Климов В.В. Свобода совісті, церква, релігійність в українському суспільстві періоду незалежності. Збірник статей. К., 2009.
- Конфесійна ідентичність і діалог як фактор формування суспільної думки в рамках національної культури : досвід Білорусі, України та Польщі / К. Кляуза. Люблін, 2008.
- Конфесіологія релігії. Колект. монографія. За ред. А.Колодного і Л.Филипович. – К., 2009.
- Майдан і Церква. Хроніка подій та експертна оцінка / Українська асоціація релігієзнавців / За загальною редакцією д.філос.н. Филипович Л.О. і к.філос.н. Горкуші О.В. К.: Самміт-Книга, 2014. 656 с.
- Міжконфесійні відносини в поліконфесійній Україні. Колект монографія. К., 2011.
- Недавня О.В. Християнські фактори в контексті культурного і громадянського вибору українців. Монографія. К., 2011.
- Релігійна свобода: моделі державно-церковних відносин. Вип. I. За ред. В.Єленського. – К., 1997.
- Релігійна свобода: міжконфесійні відносини в умовах суспільно-політичних трансформацій. Вип. IX. За ред. А. Колодного. К., 2005.
- Релігійна свобода: релігія в постмодерному суспільстві: соціально-політичні, правові та конфесійні

аспекти. Вип. XIII. За ред. А.Колодного і О.Сагана. К., 2008.

- Релігія у контексті соціокультурних трансформацій України. Колективна монографія. За ред. Л.Филипович. К., 2009.
- Релігія в контексті культурно-цивілізаційного діалогу. Колект. монографія. За ред. А.Колодного і Л.Филипович. К., 2010.
- Релігія і соціальні зміни в сучасному світі. Збірник. Чернівці, 2005.
- Релігія і суспільство: нові преференції. Збірник. Чернівці, 2006.
- Релігія і Церква в суспільних реаліях України. Спецвипуск «Релігійної панорами». За редакції і авторства А.Колодного. К., 2006.
- Релігія – Світ – Україна. Книга 2 : Міжконфесійні відносини поліконфесійної України : кол. моногр. в 3-х кн. / А. Колодний, Л. Филипович. К. : УАР, 2011. 372 с.
- Релігія, Церква і наукове вивчення релігії: Польща і Україна. Наук. збірник. Краків, 2004 (англ. мовою).
- Свобода совісті і віросповідань. Збірник міжнародних, європейських та українських правових документів. За ред. М.Бабія. К., 2006.
- Суспільно-політичні виміри релігійних процесів в Україні. Наук. збірник. Чернівці, 2008.
- Филипович Л.О. Етнорелігійна ідентичність в сучасному світі: проблеми визначення і умови збереження / Релігія і соціум. Часопис. Чернівці: Чернівецький нац. ун-т, 2010. № 1 (3). С. 61-66.
- Фйоріно М. Тоталітарні інституції і «промивання мізків». Львів : Свічадо, 2000. 32 с.
- Яроцький П.Л. Сучасні релігійні процеси у світі й Україні / Релігієзнавство. Підручник. К. : Кондор, 2013 . 442 с.
- Berger P. Religion as Establishing a “Sacred Cosmos” / Bishop's Encyclopedia of Religion, Society and Philosophy (jamesbishopblog.com)
- Challenges of Religious Plurality for Eastern and Central Europe / М. Tomka, А. Yurash. Lviv, 2006.

	<ul style="list-style-type: none"> • Essence of Religion as Delusion or Illusion – Bishop's Encyclopedia of Religion, Society and Philosophy (jamesbishopblog.com) • Fylypovych L. New Religious Movements in Ukraine: Real and Fictitious Threats / Pantheon. Journal for study of religions. Vol.5, No.7. Pardubice, 2010. P. 45-52 • Sagan O. International Cooperation of the State Committee of Ukraine on Nationalities and Religions in the Field of the Protection of National Minorities // Ukraina dyplomatychna. K, 2009. C. 719-738. • Smart N. The Phenomenon of Religion. NY: Herder and Herder, 1973 • Mohammed O. N., Muslim-christian relations: past, present, future. Maryknoll, 1999. • Yelenski V. Religiosity in Ukraine according to Sociological Surveys Religion, State and Society. Volume 38, Issue 3, 2010, Pages 213 – 227. • Yinger, J. M. (1957). Religion, society and the individual; an introduction to the sociology of religion. Macmillan. • Theories of Religion and Secularization Bishop's Encyclopedia of Religion, Society and Philosophy (jamesbishopblog.com) • What is Religion? Problems in Definition / Bishop's Encyclopedia of Religion, Society and Philosophy (jamesbishopblog.com)
Тривалість курсу	3 кредити, 90 год.
Обсяг курсу	48 аудиторних години 3 них: 32 години лекцій 16 годин практичних занять

	42 години самостійної роботи
Очікувані результати навчання	<p>В результаті вивчення даного курсу студент повинен</p> <p>Знати:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Специфіку структуризації релігії в контексті її соціальних проявів; • Особливості соціальних функцій релігії; • Форми та типологію релігійних інституцій; • Співвідношення понять релігія та релігійність в теоретичному та прикладному аспекті; • Взаємовплив та взаємозв'язок релігії і мистецтва в окремих суспільствах. <p>Вміти:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Здійснювати теоретико-методологічний аналіз релігії як суспільної організації; • Виокремлювати форми і способи взаємовпливу релігії і політики; • Здійснювати системний аналіз специфіки економічного аспекту функціонування релігійних організацій; • Розмежовувати простір сакрального і профанного в соіокультурних системах; • Інтерпретувати особливості сучасної релігійної ситуації в Україні крізь призму соціально-політичних детермінант.
Формат курсу	Очний (денний, вечірній)
Теми	<p>Змістовий модуль 1. Теоретико-методологічні засади аналізу релігійного феномена</p> <p>Тема 1. Релігія як суспільний феномен</p> <p>Тема 2. Релігія і культура</p> <p>Тема 3. Особа і релігія: соціокультурний контекст</p> <p>Тема 4. Релігія і релігійність</p>

	<p>Змістовий модуль 2. Релігія як елемент функціонування соціуму</p> <p>Тема 5. Суспільні функції релігії</p> <p>Тема 6. Релігія і політика: форми взаємовпливу</p> <p>Тема 7. Релігія та економіка</p> <p>Тема 8. Сучасна релігійна ситуація в Україні</p> <p>Тема 9. Релігія і виклики сучасності</p>
Підсумковий контроль, форма	іспит
Пререквізити	Для вивчення курсу аспіранти потребують базових знань з основ культурології, міфології, релігієзнавства, філософії культури, етики, прикладної етики, соціальної культурології.
Навчальні методи та техніки, які будуть використовуватися під час викладання курсу	<p>Проблемно-пошукові.</p> <p>Техніки опрацювання дискусійних питань.</p> <p>Метод проєктів і їх презентацій.</p> <p>Метод усного опитування.</p> <p>Проблемний аналіз культурних артефактів.</p>
Необхідні обладнання	Проектор, роздаткові матеріали, підключення до мережі інтернет.
Критерії оцінювання (окремо для кожного виду навчальної діяльності)	<p>Критерії оцінювання за курсом</p> <p>Загалом – 100 балів, з них:</p>

Поточне тестування та самостійна робота								Контролі знань	Сума
Змістовий модуль №1				Змістовий модуль № 2				20	100
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8		
10	10	10	10	10	10	10	10		

Шкала оцінювання: вузу, національна та ECTS

Оцінка ECTS	Оцінка в балах	За національною шкалою	
		Оцінка	Залік
A	90 – 100	5	Відмінно
B	81-89	4	Дуже добре
C	71-80		Добре
D	61-70	3	Задовільно
E	51-60		Достатньо

Академічна доброчесність: Очікується, що роботи студентів будуть їх оригінальними дослідженнями чи міркуваннями. Відсутність посилань на використані джерела, фабрикування джерел, списування, втручання в роботу інших студентів становлять, але не обмежують, приклади можливої академічної недоброчесності. Виявлення ознак академічної недоброчесності в письмовій роботі студента є підставою для її незарахування викладачем,

	<p>незалежно від масштабів плагіату чи обману. Відвідання занять є важливою складовою навчання. Очікується, що всі студенти відвідають усі лекції і практичні заняття курсу. Студенти мають інформувати викладача про неможливість відвідати заняття. У будь-якому випадку студенти зобов'язані дотримуватися термінів, визначених для виконання усіх видів письмових робіт, передбачених курсом. Література. Уся література, яку студенти не зможуть знайти самостійно, буде надана викладачем виключно в освітніх цілях без права її передачі третім особам. Студенти заохочуються до використання також й іншої літератури та джерел, яких немає серед рекомендованих.</p> <p>Виставлення балів. Враховуються бали набрані на поточному тестуванні, самостійній роботі та бали підсумкового тестування. При цьому обов'язково враховуються присутність на заняттях та активність студента під час практичного заняття; недопустимість пропусків та запізнень на заняття; користування мобільним телефоном, планшетом чи іншими мобільними пристроями під час заняття в цілях не пов'язаних з навчанням; списування та плагіат; несвоєчасне виконання поставленого завдання і т. ін.</p> <p>Жодні форми порушення академічної доброчесності не толеруються.</p>
<p>Питання до іспиту</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Теоретико-методологічні засади аналізу релігійного феномена • Релігія як суспільний феномен • Релігія і культура • Сакральне і профанне в суспільному просторі: сучасні інтерпретації. • Особа і релігія: соціокультурний контекст • Релігія і релігійність • Міжрелігійні та міжконфесійні відносини • Релігія як елемент функціонування соціуму • Суспільні функції релігії • Релігія і політика: форми взаємовпливу • Релігія та економіка • Сучасна релігійна ситуація в Україні • Релігія і виклики сучасності
<p>Опитування</p>	<p>Анкету-оцінку з метою оцінювання якості курсу буде надано по завершенню курсу.</p>